

12

Book Review :

“วัดร้างในเมืองอยุธยา”

(The Deserted Temples in Ayutthaya)

กำพล จำปาพันธ์*

Kampol Champapan

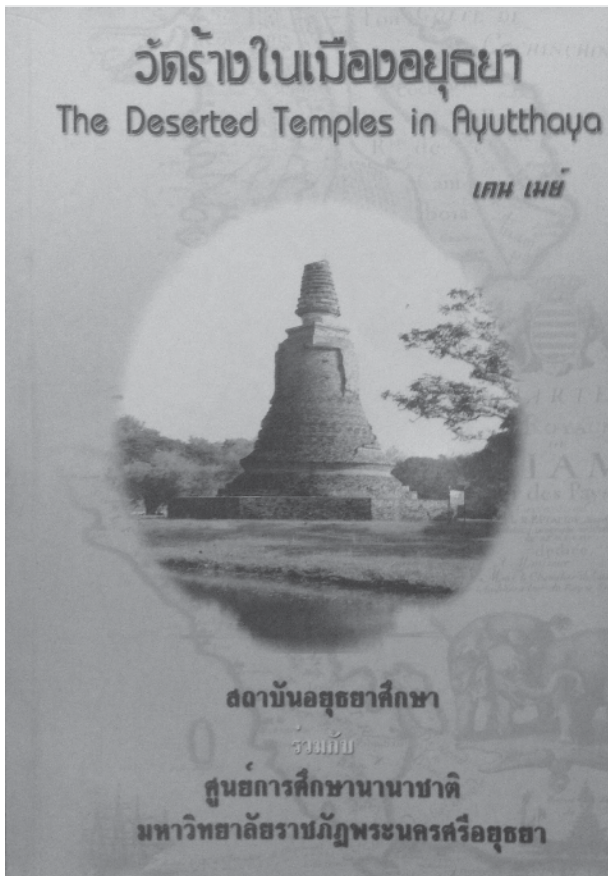
---

* นักศึกษาปริญญาเอก ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

“วัดร้างในเมืองอยุธยา” (The Deserted Temples in Ayutthaya) หนังสือเล่มขนาดเล็ก ติพิมพ์ 3 ครั้งในปีเดียวกัน (พ.ศ. 2551) โดยสถาบันอยุธยาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เขียนโดย เคน เมย์ (Ken May) อดีตอาจารย์ประจำศูนย์การศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ทำการสอนอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2550 โดยในระหว่างที่ทำงานสอนอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น เนื่องจากเป็นผู้ใฝ่รู้และมีคุณลักษณะของนักวิชาการ เคน เมย์ ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานในพระนครศรีอยุธยา ประเภทที่เป็นวัดร้าง เอาไว้กว่า 86 แห่ง และหนังสือเล่มนี้ถือเป็นผลผลิตจากการศึกษาค้นคว้าของเคน เมย์ ร่วมกับนักศึกษาในโครงการของศูนย์การศึกษานานาชาติ

หนังสือเล่มนี้ (เคน เมย์ 2551) แบ่งโครงสร้างการนำเสนอออกเป็น 2 ภาษา คือ ภาษาไทย กับ ภาษาอังกฤษ เดิมคงมุ่งให้เป็นหนังสือประกอบการสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานให้กับชาวต่างชาติที่เข้ามาใช้ชีวิตทำงาน และท่องเที่ยวอยู่ในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ต่อมาทางศูนย์การศึกษานานาชาติและสถาบันอยุธยาศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เพิ่งตั้งขึ้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดย ผอ.พันธุ์ทิพา มาลา ได้เล็งเห็นคุณค่าของงานชิ้นนี้ จึงได้ขอมาตีพิมพ์เผยแพร่ เนื้อหาแบ่งไล่เรียงตามลำดับวัดต่างๆ ที่เมย์ได้จัดแบ่งเขตเอาไว้ดังนี้

1. วัดร้างในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่ ศาลพระกาฬ, วัดจัน,

วัดร้างในเมืองอยุธยา
The Deserted Temples in
Ayutthaya

ผู้แต่ง: เคน เมย์ (Ken May)
ผู้จัดพิมพ์: สถาบันอยุธยาศึกษา
และศูนย์การศึกษานานาชาติ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา
พิมพ์ครั้งที่ 1: พ.ศ. 2551

วัดช้าง, วัดพราหมณ์, วัดเจ้าปราบ, วัดเจดีย์ใหญ่, วัดชีเชียงสาย, วัดชุมแสง, วัดธรรมิกราช, วัดเกษ, วัดหลังคาคำ, วัดหลังคาขาว, วัดโลกยสุทธาราม, วัดหลวงซีกรุต, วัดมหาสมัน, มหาปราสาท, วัดมหาธาตุ, วัดใหม่ไชยวิจิตร, วัดนก, วัดพระราม, วัดพระศรีสรรเพชญ์, วัดพลับพลาไชย, วัดโพรง, วัดราชบูรณะ, วัดสังฆปัด, วัดสังกะตะ, วัดส้ม, วัดไตรตรึงส์, วัดอุโบสถ, วัดวังชัย, วัดวรเชษฐาราม, วัดวิหารกลบ เป็นต้น

2. **วัดร้างนอกอุทยานประวัติศาสตร์** ได้แก่ วัดบรมพุทธาราม, วัดไชยภูมิ, วัดหอรระฆัง, วัดขม้น, วัดขุนเมืองใจ, วัดขุนแสน, วัดเขียน, วัดคอกม้าหรือวัดโรงม้า, วัดโคกม่วง, วัดลังกา, วัดแม่นางชี, วัดป่าสัก, วัดปราสาท (เจดีย์ในโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา), วัดสามจีน, วัดสิงหาราม, วัดสวนหลวงค้ำคา, วัดสวนหลวงสบสวรรค์, วัดสุวรรณเจดีย์, วัดสุวรรณดาวาส, วัดเทวสถาน, วัดท่าม้า (ในหอพักหญิงมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา) เป็นต้น
3. **วัดร้างทางทิศใต้ของเกาะเมือง** ได้แก่ วัดเชตุพน (เจ้าคุณตะเกีย), วัดโคกขม้น, วัดพระยาคง เป็นต้น
4. **วัดร้างทางทิศตะวันออกของเกาะเมือง** ได้แก่ วัดโบสถ์แดง, วัดโบสถ์ราชเดชะ, วัดจักรวรรดิ, วัดกุฎีดาว, วัดหนองคำ, วัดสามปลื้ม, วัดสีกาสมุทร, วัดสี่เหลี่ยม, วัดวิหารขาว เป็นต้น
5. **วัดร้างทางทิศเหนือของเกาะเมือง** ได้แก่ วัดช้างใหญ่, วัดเจ้าย่า, วัดหัสดาวาส, วัดกำแพง, วัดครุฑาราม, วัดเกาะช่องลม, วัดโคกพระยา, วัดโคกพระยาราม, วัดขวิด, วัดประโดง, วัดพระงาม, วัดพนมยงค์, วัดพระยาแมน, วัดโพธิ์, วัดแร้ง, วัดศรีโพธิ์, วัดตะไกร เป็นต้น
6. **วัดร้างทางทิศตะวันตกของเกาะเมือง** ได้แก่ วัดไชยวัฒนาราม, วัดกระซ่าย, วัดแร้ง, วัดวรเชษฐ์เทพบำรุง เป็นต้น

สำหรับวิธีการศึกษาที่เคน เมย์ ใช้นั้น เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน แค่อำนาจสถานที่ว่าสิ่งสำคัญใดหลงเหลืออยู่บ้าง สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานที่เป็นอย่างใด จากคำบอกเล่าของลัดดาวัลย์ แจ่มฤกษ์แจ่ม ผู้อำนวยการณ์ศูนย์การศึกษานานาชาติ ในช่วงระหว่างจัดการเรียนการสอน เคน เมย์ ได้มอบหมายให้นักศึกษาสำรวจและค้นคว้าเกี่ยวกับโบราณสถานในพระนครศรีอยุธยา ได้เก็บรวบรวมข้อมูลไว้หลายแห่ง และตัวเคน เมย์ เองก็ได้อาศัยเวลาว่างจากการสอนหนังสือ ออกเดินทางสำรวจตรวจสอบสถานที่ด้วยตัวเองอยู่เสมอ นอกจากการพรรณนาสถานที่ที่พบเห็น เคน เมย์ ยังได้สอบถามพูดคุยกับชาวบ้านที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในละแวกย่านใกล้เคียงติดกับโบราณสถาน จนได้ข้อมูลของตนเองมาถ่ายทอดในรูปเอกสารประกอบการเรียนการสอนและยังใช้เป็นหนังสือพื้นฐานสำหรับชาวต่างชาติในอยุธยา

เนื่องจาก เคน เมย์ ใช้วิธีเขียนบรรยายเล่าเรื่องคล้ายคลึงกับบันทึกรายงานภาคสนามของนักมานุษยวิทยา จึงทำให้เนื้อเรื่องมีสีสันชวนอ่าน ไม่ค่อยมีศัพท์แสงทางวิชาการระดับสูง สะท้อนแง่มุมของชาวต่างชาติที่เข้ามาอยู่ในอยุธยา ที่เกิดจากการกลั่นกรองข้อมูลประเภทคำบอกเล่าของชาวบ้านในพื้นที่ แต่วิธีการดังกล่าวก็มีข้อจำกัดอย่างมาก สำหรับการศึกษาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เนื่องจากเคน เมย์ มิได้สอบค้นกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือข้อมูลจากการขุดค้นทางโบราณคดี นอกเหนือจากที่ยังขาดรายละเอียดข้อมูลอยู่เป็นอันมาก ตรงนี้ดูเหมือนเคน เมย์ เองจะเข้าใจว่าเรามีได้ต้องการสร้างงานทางประวัติศาสตร์ที่ได้มาตรฐานทางวิชาการแต่อย่างใด จึงทิ้งร่องรอยข้อบกพร่องหรือส่วนที่ควรจะให้รายละเอียดแต่ก็ละเว้นเอาไว้เป็นอันมาก ทั้งที่สามารถพัฒนาเป็นงานวิชาการเล่มโตได้ ด้วยเหตุผลหรือการที่เรามีได้อยู่ในอยุธยาเป็นเวลานานมากพอก็ไม่รู้

สำหรับแต่ละสถานที่ที่เคน เมย์ นำมาเสนอ ถึงจะรวบรวมสถานที่ไว้ได้ถึง 86 แห่ง ทว่าก็ยังเป็นพื้นที่ราว 1 ส่วน 4 ของปริมาณโบราณสถานในอยุธยา ซึ่งจะแสดงการเปรียบเทียบจากฐานข้อมูลของงานบางชิ้นในช่วง

เวลาใกล้เคียงกันและหลังจากนั้น จากข้อมูลล่าสุดที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กรมศิลปากรที่ 2 (พระนครศรีอยุธยา) ซึ่งเป็นหน่วยงานเกี่ยวข้องกับ การดูแลรักษาโบราณสถานในพระนครศรีอยุธยาโดยตรงได้ให้ตัวเลขพร้อมรายละเอียดข้อมูลเอาไว้ (ศิลปากร 2551ก; ศิลปากร 2551ข) ปรากฏว่า ในอยุธยายังมีโบราณสถานทั้งที่ผ่านการดำเนินงานทางโบราณคดี และไม่ได้ผ่านการดำเนินงาน และทั้งที่ยังปรากฏซากเหนือผิวดินและที่ไม่ปรากฏซาก แต่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์หรือในหลักฐานอย่างแผนที่โบราณ เป็นต้น

โบราณสถานเหล่านี้มีจำนวนรวมทั้งสิ้นราว 400 กว่าแห่ง โดยที่ยังไม่อาจทราบแน่ชัดว่าในอยุธยานั้น มีโบราณสถานอยู่ทั้งสิ้นเป็นจำนวนเท่าใด ยิ่งสำรวจก็ยิ่งค้นพบมากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่อาจทราบตัวเลขที่แน่นอนชัดเจนได้ จนกว่าการสำรวจตรวจสอบจะสิ้นสุด ซึ่งเป็นไปไม่ได้ เพราะแต่ละยุคสมัยก็จะมีนักวิชาการรุ่นใหม่ๆ เข้ามาสำรวจศึกษาอยู่ตลอด สิ่งนี้จะวนับเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของอยุธยาในฐานะพื้นที่ศึกษา นับแต่รุ่นเจ้าคุณพระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) ในสมัยมณฑลกรุงเก่ารัชกาลที่ 5 (ดูโบราณราชธานินทร์ 2550) และ น. ณ ปากน้ำ (ประยูร อุลุชาฎะ) ในช่วงทศวรรษ 2510-2520 (ดู ประยูร อุลุชาฎะ 2540) ทั้งนี้จะขอจดเว้นเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลของทั้งสองท่าน เพราะจะทำให้บทวิจารณ์นี้มีจำนวนหน้ามากเกินไปจนความจำเป็น

จากฐานข้อมูลของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตัวเอง ได้นำไปใช้อ้างอิงสำหรับการขึ้นทะเบียนยกระดับจาก “มรดกของชาติ” (National Heritage) เป็น “มรดกของโลก” (World Heritage) เมื่อปี พ.ศ. 2534 ที่ประเทศตุรกี (กำแพง จำปาพันธ์ 2558: บทที่ 9) จากฐานข้อมูลดังกล่าว โบราณสถานในเมืองพระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียง ที่อยู่ในบัญชีมรดกโลกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ทั้งหมดรวมเป็น 6 พื้นที่เขต คือ

1. เขตพื้นที่ตามประกาศขึ้นทะเบียนครั้งแรก (nucleus area) ซึ่งก็

คือเขตพื้นที่เดียวกับ “อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” ได้แก่ บรรดาโบราณสถานและพื้นที่ในเขตกำแพงเมืองเดิม อันเป็นศูนย์กลางของกรุงศรีอยุธยามาแต่เดิม

2. **โบราณสถานในเมือง (buffer zone)** ซึ่งทางราชการขายให้ภาคเอกชน และเขตการพัฒนาขององค์กรท้องถิ่น ในอดีตหน่วยงานราชการต่างๆ ขอให้กรมศิลปากรยกเว้นการควบคุม เพราะหน่วยงานต่างๆ จะได้พัฒนากายภาพได้อย่างเต็มที่ แต่ในที่สุดเมื่อปี พ.ศ. 2540 แต่ละหน่วยงานได้ก่อสร้างอาคารตามรสนิยมมิได้คำนึงถึงความเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่ในนครประวัติศาสตร์มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงขอให้กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนเป็นเขตโบราณสถานทั้งเกาะ แต่ผ่อนปรนให้มีการพัฒนาได้แต่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแล รูปแบบสถาปัตยกรรม ความสูงของอาคารในพื้นที่ กรมศิลปากรแบ่งประเภทโบราณสถานตามประกาศดังกล่าวออกเป็น 3 ชนิด คือ

- 2.1 โบราณสถานที่ยังเหลือซากอยู่ในปัจจุบัน
- 2.2 โบราณสถานที่ปรากฏพบในเอกสาร แต่ยังไม่พบซาก
- 2.3 โบราณสถานประเภทสาธารณูปโภค

3. **โบราณสถานนอกเขตกำแพงเมือง (protection area)** แบ่งออกเป็น 4 เขต คือ 1. เขตด้านทิศตะวันออก 2. เขตด้านทิศตะวันตก 3. เขตด้านทิศเหนือ และ 4. เขตด้านทิศใต้

ทั้งนี้การสำรวจที่ผ่านมามุ่งเน้นพื้นที่เกาะเมืองและรอบเกาะในระยะราว 2-5 กม. มีกล่าวถึงย่านอื่นบ้าง แต่นั่นก็จำกัดอยู่เฉพาะบางพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากประชาชนทั้งในและนอกพระนครศรีอยุธยาอยู่แล้ว เช่น ปราสาทนครหลวง ที่อำเภอนครหลวง, พระราชวังบางปะอิน ที่อำเภอบางปะอิน, บ้านเขียวของขุนหารพิทักษ์ ที่อำเภอผักไห่ หรืออย่างสถานที่

สำคัญตามเส้นทางพระเจ้าตากสินไปตีเมืองจันทบุรีในอำเภออุทัย เป็นต้น
ยังไม่มีงานสำรวจสถานที่สำคัญอีกเป็นจำนวนมากที่ตั้งอยู่ตามลำน้ำ
สายสำคัญในอยุธยา เช่น แม่น้ำน้อย, แม่น้ำลพบุรี, แม่น้ำป่าสัก, แม่น้ำ
เจ้าพระยา วัดเก่าหลายแห่งจึงถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน แต่ส่วน
ใหญ่ที่ผู้เขียนพบนั้นอยู่ในความดูแลเป็นอย่างดีของวัดและชุมชน อย่างไรก็ตาม
ก็ตาม คงไม่ดีแน่หากการศึกษาประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาถูกทำให้
เป็นเพียงการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับซากปรักหักพังที่ผ่านกาลเวลามา
จากอดีต การอธิบายเชื่อมโยงประเด็นความสำคัญที่ซากสิ่งเหล่านั้นมีต่อ
ผู้คนทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นภารกิจสำคัญของการศึกษาอย่างเป็นระบบ
และมีมาตรฐานการทำงานทางวิชาการ

จำนวนที่มากของโบราณสถานหรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์
ของอยุธยา นำมาซึ่งปัญหาหลักเกณฑ์ (criteria) ในการจัดประเภทและ
จำแนกโบราณสถานต่างๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายนั้น เพราะหากไม่
สามารถจัดการกับปัญหาดังกล่าวนี้ได้เสียแล้ว ก็จะทำให้เกิดความยุ่งยาก
ในการบริหารจัดการตลอดถึงการดูแลรักษาสถานที่ของบุคลากรและหรือ
หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องในชั้นถัดไป ในการจัดทำเอกสาร
คำสอนรายวิชาอยุธยาศึกษา (Ayutthaya Studies) ของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผู้เขียนจึงใช้วิธีการจัดประเภทโดยอิงเกณฑ์
พื้นที่ (spaces) และเวลา (times) ทั้งนี้โดยได้พิจารณาการจัดฐานข้อมูล
ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาควบคู่กันไป (กำพล จำปาพันธ์
2558: บทที่ 7, 9) จัดแบ่งโบราณสถานได้ดังรายการต่อไปนี้

1. **เกณฑ์เวลา** แบ่งเป็นโบราณสถานสมัยก่อนสถาปนากรุงศรีอยุธยา,
โบราณสถานสมัยอยุธยาตอนต้น, โบราณสถานสมัยอยุธยาตอนกลาง,
โบราณสถานสมัยอยุธยาตอนปลาย และโบราณสถานสมัยหลัง พ.ศ. 2310
เป็นต้น เป็นการแบ่งตามลำดับยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ใช้กันทั่วไป และ
ตามปีศักราชที่แต่ละสถานที่ได้แรกสร้างขึ้นในแต่ละสมัย

2. **เกณฑ์พื้นที่** แบ่งตามพื้นที่ทางกายภาพของพระนครศรีอยุธยา ก็

จะได้กลุ่มโบราณสถานในพื้นที่เกาะเมือง, กลุ่มโบราณสถานย่านคลองสระบัว ทางด้านทิศเหนือของเกาะเมือง, กลุ่มโบราณสถานย่านอโยธยา ทางด้านทิศตะวันออกของแม่น้ำป่าสัก, กลุ่มโบราณสถานย่านทุ่งประเทศ ทางทิศตะวันตกของเกาะเมือง, กลุ่มโบราณสถานย่านทุ่งภูเขาทอง, กลุ่มโบราณสถานย่านคลองตะเคียน ทางใต้ของเกาะเมือง ถัดจากแม่น้ำเจ้าพระยาลงไป, กลุ่มโบราณสถานย่านชุมชนต่างชาติ ตรงบริเวณสองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ทางทิศใต้ของเกาะเมือง และกลุ่มโบราณสถานอุทยานนอกเขตราชธานี เป็นต้น

การแบ่งตามลำดับเวลาดังกล่าว ประสบปัญหาเนื่องจากโบราณสถานหลายแห่ง กรณีที่ไม่มีหลักฐานลายลักษณ์อักษรระบุไว้ จึงยังไม่สามารถกำหนดอายุได้แน่ชัดนักกว่าสร้างสมัยใด อีกทั้งหลายแห่งยังพบการใช้ประโยชน์ที่ดินและมีสิ่งปลูกสร้างมากกว่าหนึ่งยุคสมัย รวมถึงการบูรณะที่เปลี่ยนรูปแบบจนไม่เหลือเค้าเดิมและการเสื่อมสลายตามกาลเวลา จึงทำให้การแบ่งตามเกณฑ์ที่สองที่เป็นเกณฑ์โดยพื้นที่ มีความสมเหตุสมผล แต่ก็เพียงตำแหน่งแห่งที่ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น ไม่สามารถนำไปเป็นเกณฑ์ในการศึกษาในมิติทางประวัติศาสตร์ได้ อย่างไรก็ตามการแบ่งทั้งสองเกณฑ์มีประโยชน์ในแง่สามารถใช้จำแนกประเภทของโบราณสถานในอยุธยาที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เพื่อความสะดวกในการสืบค้นว่าอะไรอยู่ตรงไหนได้บ้าง

“วัดร้างในเมืองอยุธยา” (The Deserted Temples in Ayutthaya) ฉบับเคน เมย์ มีขนาดเล็ก กล่าวให้รายละเอียดโบราณสถานในอยุธยาไว้เพียงน้อยนิด เมื่อเทียบกับขนาดและปริมาณที่มีเป็นอันมากของเมืองมรดกโลกอยุธยา อีกทั้ง 86 แห่ง ที่กล่าวถึงในงานชิ้นนี้ ยังขาดข้อมูลการค้นคว้าจากเอกสารประวัติศาสตร์ รวมถึงรายงานการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี ทำให้ไม่อาจให้ข้อมูลรายละเอียดประวัติความเป็นมา รูปแบบศิลปกรรม กระบวนการกำหนดอายุ เหตุผลของการสร้างการสถาปนาโบราณสถานดังกล่าวในอดีต รวมถึงบทบาทความสำคัญที่มีต่อสังคมปัจจุบัน อันจะเป็นทางให้เกิดแนวคิดการอนุรักษ์ที่เป็นประโยชน์สืบไป

นั่นหมายถึงว่าเมืองมรดกโลกแห่งนี้ ยังคงต้องการนักค้นคว้าที่จะดำเนินการมากกว่าการมองจากภายนอกผิวเผิน หากแต่ข้อมูลจากท้องถิ่นก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการค้นคว้าวิจัย การสร้างมุมมองใหม่ๆ กับการศึกษา นอกจากสืบค้นประวัตินำมาเผยแพร่แล้ว ยังต้องวิเคราะห์ถึงความหมายและบริบทเงื่อนไขต่างๆ ที่ส่งผลต่อสภาพงานโบราณสถานในปัจจุบัน ยังไม่มีงานอธิบายให้ความหมายต่อประเพณีประติมากรรมเกี่ยวกับโบราณสถานในอยุธยา รวมทั้งบทบาทอิทธิพลและผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในสังคมไทยสมัยใหม่ (Peleggi 2002)

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้จะขาดความสมบูรณ์ในแง่เนื้อหาและรายละเอียดข้อมูล ดังที่แสดงให้เห็นผ่านการเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และเอกสารคำสอนรายวิชาอยุธยาศึกษา (Ayutthaya Studies) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา แต่ก็ถือได้ว่าหนังสือ “วัดร้างในเมืองอยุธยา” (The Deserted Temples in Ayutthaya) ฉบับเคน เมย์ นับได้ว่าเป็นเอกสารอันทรงคุณค่าในการศึกษา เนื่องจากได้ให้ภาพโบราณสถานพระนครศรีอยุธยาในช่วงทศวรรษแรกของการเข้าสู่ทะเบียนบัญชีมรดกโลก และตัวเคน เมย์ เองก็นับเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวไทยและต่างประเทศที่อุทิศตนเพื่อการค้นคว้าเรื่องราวของนครประวัติศาสตร์มรดกโลกแห่งนี้

บรรณานุกรม

- กำพล จำปาพันธ์, 2558. เอกสารคำสอนรายวิชาอยุธยาศึกษา (Ayutthaya Studies). พระนครศรีอยุธยา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- เคน เมย์, 2551. วัดร้างในเมืองอยุธยา (The Deserted Temples in Ayutthaya). พระนครศรีอยุธยา: ศูนย์การศึกษานานาชาติ และสถาบันอยุธยาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ประยูร อุลุชาฎะ, 2540. ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยุธยา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- พระยาโบราณราชธานินทร์, 2550. อธิบายแผนที่พระนครศรีอยุธยากับคำวินิจฉัยของพระยาโบราณราชธานินทร์ (ฉบับชำระครั้งที่ 2 และภูมิสถานกรุงศรีอยุธยา). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ต้นฉบับ.
- ศิลปากร, 2551ก. โบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (เล่ม 1). กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- _____, 2551ข. โบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (เล่ม 2). กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- Peleggi M., 2002. *The Politics of Ruins and the Business of Nostalgia*. Bangkok: White Lotus Press.